

Premier Schuman sestavil novo francosko vlado

Nevarnost izbruha nemirov v Parizu. Predsednik republike Auriol pozval 140.000 mož pod zastavo in apeliral na stavkarje, naj se vrnejo na delo

Pariz, 24. nov.—Robert Schuman, ki je bil imenovan za premierja v soboto, je naznanil formiranje nove koalicijske vlade. On je bil finančni minister v Ramadierjevi vladi, ki je resigniral v četrtek. Schuman je bil član republikanske stranke.

Novo vlado tvori šest republikancev, pet socialistov, trije socialisti radikalci in eden neodvisen republikanec. Schuman je imenoval pet državnih tajnikov.

Socialist Ramadier ni hotel sprejeti pozicije notranjega ministra v koalicijski vladi. Kot vrnok je omenil rahlo zdravje. Pozicijo v novi vladi je odklonil tudi socialist Leon Blum. Georges Bidault, republikanec, je obdržal pozicijo zunanjega ministra.

Skupščina je prej potrdila imenovanje Schumana za premierja. Dobil je 412 glasov. Zanj so glasovali socialisti, republikanci in mnogi desničarji. Proti potrditvi je glasovalo 184 komunistov v skupščini.

Resna situacija v Franciji se ni ublažila. Pojavila se je nevarnost nemirov v Parizu in drugih francoskih mestih. Možnost je, da bodo izbruhili v nekaj urah.

Pariz, 22. nov. — Predsednik Vincent Auriol je pozval 140.000 mož, ki so bili nedavno odpuščeni iz armade, pod zastavo v resni krizi, ki je posledica stavk. Auriol je dejal, da je namen ožestevanje armade. Apeliral je na ljudstvo, naj bo mirno, stavkarje pa je pozval, naj se vrnejo na delo. Poudaril je, "da mate-

Izgredi v Italiji se nadaljujejo

Skladišča streliva
pognana v zrak

Rim, 22. jun. — Demonstracije in izgredi se nadaljujejo v italijanskih mestih. Število žrtev je naraslo na 22 v zadnjih dneh. V Bitonu, mestu v južni Italiji, so se vršile bitke med izgredniki in policijo. Pet oseb je bilo ubitih in čez 20 ranjenih.

Obrambni minister Marion Cingolani je naznanil v skupščini, da so bila skladišča streliva pognana v zrak v Casano d'Addi, 18 milj severovzhodno od Milana, in v Vigevanu. Štiri osebe so bile ubite.

Izgredi so v teku v Milanu, Turinu in drugih mestih. Pred napadom v Rimu, v katerem so uradi stranke krščanskih demokratov, sta eksplodirali dve bombi. Povzročili nista velike škode. Nekaj ljudi je bilo ranjenih. Vodja stranke krščanskih demokratov je premier Alcide de Gasperi.

Resna situacija je nastala v krajih južne Italije. Nekateri mesta in naselebine so izolirane. Izgredniki in demonstranti so blokirali ceste in pretrgali komunikacijske zveze.

Postni uslužbenci zahtevajo zvišanje

Chicago, 22. nov. — Unija poštarnih uslužbencev je naznanila, da bo šla v boj za zvišanje letne plače. Zadevna resolucija je bila sprejeta na njeni konvenciji, ki se vrši v hotelu La Salle. Na konvencijo je prišlo čez 300 delegatov iz 43 držav. Unija je članjena v Ameriški delavski federaciji.

Domače vesti

Poroke

Chicago. — Zadnjo soboto sta se poročila Frank Lotrich in Amalia Thomas, oba aktivna člana društva Pioneer 559 SN-PJ. Nevesta dela v glavnem uradu. Nedavno se je poročila tudi Wilma Gratchner, ki dela v upravnistvu Prosvete kot knjigovodja. Vse najlepše!

Obisk

Zadnje dni so obiskale glavni urad SNPJ Jennie Oblak in Ursula Bolkar iz Milwaukeeja ter Caroline Janez iz Wickliffa, O.

Nov grob v La Salle

La Salle, Ill. — Po kratki boleznici je 15. nov. umrl Joseph Gregorich, star 62 let, doma iz Bele Cerkve, Dolenjsko, v Ameriki od 1912. Svoječasno je vodil gostilno, pozneje pa grobarstvo. Bil je tudi dober pevec in se udeleževal pri pevskem zboru Soča, dokler je obstajal. Tukaj zapuša ženo, v Oglešbyju brata Louisa, v Waukeganu sestro Betty Mahnich, v starem kraju pa brata. — Dne 8. nov. je mrs. Banich obhajala svoj 50-letni rojstni dan v krogu družine in prijateljev v SND, kjer z možem Petrom vodita gostilno.

Iz Clevelanda

Cleveland. — V bolnišnici je umrl Lewis P. Ruder, star 27 let, rojen v Carpentertownu, Pa., veteran zadnje vojne. Tukaj zapuša ženo, hčerko, starše (mati se je pisala Simončič), tri brate in sestro.

Bojno letalo
treščilo v morje

San Diego, Cal., 22. nov. — Ameriško bojno letalo je treščilo v morje. Devet članov posadke je izgubilo življenje, dva pa sta se rešila. Vzrok nesreče še ni znan.

Pet nemških ujetnikov
se ubilo

Heath, Anglija, 22. nov. — Pet nemških vojni ujetnikov se je ubilo, ko je avtobus, na katerem so se nahajali, treščil v tovorni avto na križišču. Devet vojni ujetnikov je bilo ranjenih.

KONGRESNIK PREDLAGAL ZNIŽANJE STROŠKOV MARSHALLOVEGA NAČRTA

Washington, D. C., 22. nov. — Kongresnik Wolcott, republikanec iz Michigana in načelnik odbora za bančne zadeve, je predlagal znižanje stroškov Marshallovega načrta za deset milijard dolarjev. Ta predvideva potrošnjo 16 do 20 milijard dolarjev za ekonomsko rekonstrukcijo in rehabilitacijo držav v zapadni Evropi.

Wolcottov predlog je prvo znamenje, da bodo republikanci vodili opozicijo proti Marshallovemu načrtu v sedanji obliki. Senator Taft, ki določa smernice republikancev v senatu, še ni izrazil mnenja o obsegu ameriške pomoči zapadni Evropi na podlagi načrta.

Kongresnik Wolcott je okrcal predsednika Trumana, ker je v svoji poslanici kongresu sugeriral vzpostavitev kontrole cen, katero je pred nekaj tedni sam označil za metodo policijske države. Truman je opozoril kongres, da mora storiti korake za zaježitev inflacije.

Senator Capehart, republika-

neč iz Indiane, je pozval Trumanu, naj ustavi pošiljanje ameriškega premoga v zapadno Evropo. Dejal je, da se zaloge premoga v Ameriki črpajo. Naznanil je, da bo predložil zakon, ki bo preprečil pošiljanje premoga v zapadno Evropo, če ne bo pošiljanje premoga v zapadno Evropo ustavljeno.

"Velika Britanija, kjer rudarji stavkajo, je dobila več tisoč ton premoga iz Amerike v zadnjih mesecih," je rekel Capehart. "Ameriki preti pomanjkanje premoga to zimo. Truman v svoji zaskrbljenosti za Evropo pozablja na blaginjo in interese ameriškega ljudstva."

Člani republikanskega odbora za smernice so po svoji seji podali izjavo, ki pravi med drugim, da ima Truman vso potrebo, no oblast za podvzpetje korakov, ki naj bi zaježili inflacijo. Glavni vzrok inflacije je ogromno trošenje denarja poleg izvoza ameriškega blaga v zapadno Evropo. Truman lahko omeji trošenje denarja in zniža izvoz blaga.

Bradley imenovan za šefa štaba

Nasledil bo generala Eisenhowerja

Washington, D. C., 22. nov. — Predsednik Truman je imenoval generala Bradleyja za šefa generalnega štaba. Nasledil bo generala Eisenhowerja, ko bo slednji prevzel pozicijo predsednika univerze Columbijske v New Yorku.

General Bradley je sedaj načelnik administracije vojnih veterancev. To pozicijo bo dobil Carl R. Gray, predsednik železnice Chicago & Northwestern. Eisenhower bo razrešen dolžnosti kot šef generalnega štaba v februarju.

Širijo se govorice, da bo Eisenhower kandidat za predsednika Združenih držav. On še ni podal zadnje izjave. Eisenhower še ni razkril, ali je demokrat ali republikanec.

Truman je naznanil imenovanje generala Cliftona B. Gateasa za poveljnika zborov pomorščakov. Nasledil bo generala A. V. Vandergrifta, ki je nedavno resigniral.

General pojasnil ustanovitev kompanije

Ime ženske razkrito
pred odsekom

Washington, D. C., 22. nov. — General Bennett E. Meyers je pred člani kongresnega odbora, ki preiskujejo obrambni program, pojasnil, da je ustanovil Aviation Electric Co. v Daytonu, O., ker je bila žena Bleriot H. Lamarra pred poroko njegova ljubica. Meyers je oddajal kontrakte kompanijam v vojnem času. Odsuku je bila predložena evidenca, da je general nagradil bogastvo s kupovanjem delnic kompanij, ki so dobivale kontrakte.

Meyers je imenoval Lamarra za predsednika Aviation Electric Co., toda lastnik je bil on. General je spravljal v svoj žep dobiček \$150.000, katerega je naredila kompanija.

"Priznati moram, da je bila mrs. Lamarre moja ljubica z vrednostjo in odobravanjem njegovega moža," je dejal Meyers pred člani odbora. "Zavedam se, da sem padel globoko, ker sem omenil njeno ime. Obžalujem, ker se je to zgodilo."

Načelnik odbora, ki vodi preiskavo, je senator Ferguson, republikanec iz Michigana.

Višinski napad Marshallov načrt

New York, 22. nov. — Ruski pomožni zunanji minister Andrej Višinski je napadel Marshallov načrt v teku debate o ameriški resoluciji glede pravice vetiranja. Resolucija je bila sprejeta z 38 proti šestim glasovom na seji odbora Združenih narodov. Višinski je dejal, da je namen Marshallovega načrta dominacija zapadne Evrope. Strica Sama je primerjal Shylocku, ki zahteva funt mesa.

Stanovanjski in najemniški zakon neustaven

Cleveland, O., 22. nov. — Federalni sodnik Paul Jones je podal odlok, da je stanovanjski in najemniški zakon, ki je bil sprejet v kongresu, neustaven. Oblast enoforsiranja kontrole najemnine pod plaščem vojne nujnosti v mirnem času ni v oblasti kongresa. Sodnik je podal ta odlok v tožbi, katero je vložil proti zakonu hišni posestnik Cloyd W. Miller.

STALIŠČE VELIKE BRITANIJE O PALESTINI

Pridržala si je pravico
odločitve o mandatu

VPRAŠANJE EVAKUACIJE ČET

Lake Success, N. Y., 22. nov. — Velika Britanija je naznanila, da ne bo postopno izročala oblasti nad Palestino komisiji Združenih narodov, obenem pa je naglasila, da bo držala oblast, dokler ne bo njen mandat zaključen. Pridržala si je pravico do odločitve glede zaključne mandata.

Izjavo o stališču in politiki je podal britski delegat Alexander Cadogan. Poudaril je med drugim, da se Velika Britanija ne bo udala pritisku, pripravljena pa je zamašiti vrzel, ki bo nastala v Palestini po evakuaciji britskih čet. Velika Britanija je dobila mandat nad Palestino od stare Lige narodov.

Načrt glede razkosanja Palestine na dve državi — židovsko in arabsko — so odobrile Amerika, Rusija in nekatere druge države. Cadogan je dejal, da Velika Britanija ne bo prevzela nobene vloge v izvedbi načrta. Ta predvideva prehodno dobo, v kateri naj bi komisija Združenih narodov postopno prevzemala odgovornost v Palestini.

"Britska vlada bo še držala mandat nad Palestino in izpolnjevala vse obveznosti v smislu mandata," je rekel Cadogan. "Uverjen sem, da bi nastala konfuzija, ako bi formirana oblast, katere bi vršila funkcije sporedno z obstoječimi administracijami."

Možnost je, da bo načrt glede razkosanja Palestine revidiran zaradi stališča Velike Britanije. Odločitev bo morda padla na seji članov odbora za Palestino.

Cadogan je dejal, da Velika Britanija ne bo vodila opozicije proti izročitvi oblasti komisiji Združenih narodov, toda le pod pogojem, da britske čete ne bodo odpopklicane iz palestinskih krajev, kjer bodo potrebne v svrhu preprečenja sabotaže in za vzdrževanje miru in reda.

Nadaljnji člani rumenke stranke aretirani

Bukarešta, Rumunija, 22. nov. — Naznanilo pravi, da je bilo nadaljnjih 17 članov kmečke stranke aretiranih. Vsi bodo postavljeni pred vojaško sodišče. Vsebinska obtožnica ni bila razkrita.

AMERIŠKI GENERAL CLAY OŽIGOSAN V NEMŠKEM TISKU

Berlin, 22. nov. — Nemški list Berlin Am Mittag, ki izhaja v ruski okupacijski coni, je objavil uvodnik z ostrim napadom na generala Luciusa D. Clayja, ameriškega vojaškega guvernerja v Nemčiji. Označil ga je za osebo, ki vedno rožlja s sabljo.

"Očitno je, da mu slava vrhovnega poveljnika krati spanje," pravi list. "Kakor njegov prijatelj James F. Byrnes, bivši ameriški državni tajnik, tudi on specializira v 'odprtih besedah' in rožlja s sabljo. Izgleda, da čaka inomonta, ko bo borba, katero tako fanatično podžiga proti demokratičnim silam, sprožila eksplozijo."

List citira izjavo, katero je Clay nedavno podal pred časnikarji. General je dejal, "da edino oborožena sila more pognati naše čete iz Berlina."

"Vroče besede v mrzli vodi," pravi list. "Izgovoril jih je ameriški general, ki je bil v ča-

Državni tajnik Marshall v Londonu

Ruski zunanji
minister Molotov
na poti

London, 22. nov. — Ameriški državni tajnik George C. Marshall je došel v London. Prišel je se je z letalom. Na letališču so ga sprejeli in pozdravili reprezentanti britske vlade.

Prihodnji terek se bo pričela konferenca zunanjih ministrov štirih velesil — Amerike, Rusije, Velike Britanije in Francije. Predmet razprav bosta mirni pogodi na Nemčijo in Avstrijo. Slišijo se napovedi, da se bo izjavila.

Marshall se je po ceremonijah na letališču odpeljal v spremstvu ameriškega poslanika Lewisa W. Douglasa v rezidenčno poslanika, v kateri bo stanoval v teku konference.

Ruski zunanji minister V. M. Molotov je zapustil Moskvo in odletel v London, kamor bo došel v ponedeljek. V ponedeljek bo došel v London francoski zunanji minister Georges Bidault, če bo obdržal svojo pozicijo po formiranju nove francoske vlade.

Robert Murphy, namestnik državnega tajnika Marshalla, je sestavljal poročilo o razgovorih namestnikov zunanjih ministrov v Londonu. Poročilo bo predložil Marshallu. Znano je, da se namestniki niso mogli zediniti o vprašanjih, ki so bila predmet razgovorov.

Pogajanja med Ameriko in Kitajsko

Kaišekova vlada hoče
dobiti bojna letala

Nanking, Kitajska, 22. nov. — Vlada generalisima Čianga Kaišeka je razkrila pogajanja z Ameriko glede bojnih letal. Računa bi dobila najmanj 600 bojnih in transportnih letal.

Poročilo pravi, da je Kaišekova vlada pripravljena plačati za vsako letalo pet tisoč dolarjev. To predstavlja pet odstotkov prvotne vrednosti letala. Pogajanja so sledila, ko je Amerika informirala Kaišekovo vlado, da se lahko sklene kupčija.

Kitajska je kupila okrog 150 bojnih letal od Kanade. Skoro vsa letala, katere poseduje sedaj, so ameriškega izdelka. Kaišek upa, da bo z ojačanjem letalske sile lahko vodil uspešne vojne operacije proti komunističnim silam.

SOVJETSKA UNIJA NAZNANILA NOVO KAMPANJO

Dovršitev petletke v štirih letih je cilj

POVEČANJE INDUS-
TRIJSKE PRO-
DUKCIJE

Moskva, 22. nov. — Sovjetska unija je imela mnogo kampanj v svrhu povečanja industrijske produkcije, toda kampanja, ki je bila pravkar naznanjena, je najbolj važna v njeni zgodovini. Važna je tudi za ostali svet.

Namen kampanje je dovršitev sedanjega petletke v štirih letih. Začela se je pred dvema letoma. Doba treh let se bo morala skrajšati na dve leti. O rekordni proizvodnji v zadnjih dvanajstih mesecih ni nobenega dvoma. "Pet let v štirih" je novo geslo.

To pomeni, da bo petletka dovršena čez dve leti, pred zaključitvijo leta 1949. Ta doba bo kritična za zapadno Evropo, ki se zanaša na ameriško pomoč v obliki Marshallovega načrta. Pričakuje se, da bo ekonomija v Sovjetski uniji ne samo vzpostavljena, temveč da se bo njena produkcija povečala za 48 odstotkov nad ono v predvojni dobi.

Letne kvote produkcije so določene. Te so 250.000.000 ton premoga letno, 25.400.000 ton jekla, 10.500.000 železa, 35.400.000 ton olja in 82 milijard kilovatnih ur električne sile. Da bo imel tak industrijski podvig notranjo in mednarodno značilnost, je očitno. Zanimivo je odprto pismo industrijskih delavcev iz Leningrada, ki je sprožilo kampanjo.

"Na agresivne aktivnosti imperialističnega in protidemokratskega tabora bomo odgovorili z novimi uspehi v borbi za nadaljnjo porast moči in mogočnosti naše domovine in z zvišanjem življenjskega standarda," se glasi pismo. "Petletko bomo skušali dovršiti v štirih letih. Nove industrije v Ukrajini, Uralnem gorovju, Sibiriji in na Daljnem vzhodu bodo obratovala s polno paro. Zgrajene bodo nove tovarne in železnice."

Pismo so objavili vsi ruski listi.

Člana kanadske misije aretirana v Rusiji

Ottawa, Kanada, 22. nov. — Zunanji urad je potrdil poročilo, da sta bila dva člana kanadske vojaške misije v Berlinu aretirana v Rusiji. Aretacija je sledila, ko sta prekorčila mejo in dospela v Pradinsk, obmejno mesto distrikta Kaliningrada. Člana misije sta major D. M. Weld in stotnik A. W. Clabon.

Rusija naslovila protest Iranu

Moskva, 22. nov. — Rusija je naslovila Iranu protestno noto, ker je prekršil dogovor glede oljnih koncesij, ki je bil sklenjen lani. Nota je bila dostavljena Ahmedu Qavamu, predsedniku iranske vlade. Ta naglašala med drugim, da mora iranska vlada prevzeti odgovornost za posledice preklica sklenjenega dogovora.

Ogrska neodvisna stranka razpuščena

Budimpešta, Ogrska, 22. nov. — Notranji minister Laszlo Rajk je odredil razpust neodvisne stranke. Vodja te stranke je bil Zoltan Pfeiffer, ki je nedavno pobegnil v Ameriko.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Narodna za Združene države (Ivan Chisga) in Kanado \$6.00 na leto, \$4.00 za pol leta, \$2.00 za četrt leta; za Chicago in okolice Cook Co. \$9.50 za celo leto, \$4.75 za pol leta; za inosestvo \$11.00. Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$9.50 per year, foreign countries \$11.00 per year.

Cena oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenarodenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštnino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Neslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657 - 59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

138

Elizabeta se je poročila...

Skoraj ne gre, da bi ali mimo tako "važnega" svetovnega dogodka kot so ga zadnji četrtlet praznovali v Angliji in sploh ves zapadni svet. V mislih imamo seveda poroko angleške prestolonaslednice Elizabete z grškim princem Filipom Mountbattenom. O tem dogodku je bilo nič koliko hrupa v tej deželi. Sploh ga je še. Meščanski tisk je že tedne pripravljaval "javno mnenje" na to poroko in prinesel milijone besed "zanimivega" gradiva. Torej naj nam čitatelji oprostite, ako temu "silno važnemu" dogodku tudi mi posvetimo nekaj vrstic.

Očeti je ena stvar, ki je popularna pri vseh narodih. Tudi Slovenci nismo izjema. Saj veste kako je bilo lušno v starem kraju—lahko tudi v tej deželi—ko se je kdo "proč vrgel." Vsa vas in lahko tudi vsa fara je bila pokoncu. Bilj kot sta bila ženin in nevesta bogata in "na glasu," večje je bilo rajanje ne samo sorodnikov in prijateljev, marveč tudi vasi in "cele gmajne". Po stari šegi se je prevažala "bala" z velikim pompom, še več pa je bilo hrusa in trusa, veselja in rajanja—včasih tudi pretepuv!—na dan poroke. Gibčni jeziki so obirali ženina in nevesto in svate od temena do pete, jim pretipali in pregledali še samo poročne obleke in zadržanje, marveč tudi vse kosti in lase na glavi in drugih bolj skritih delih telesa. Joj—to je bilo lušno!

Pri batjarjih, pa bilo na deželi ali po mestih, je bilo seveda drugače. Njih očeti so bile skromne kakor je bilo in je še skromno vse njihovo življenje. Ob taki poroki so ljudje navadno komentirali: "No, zdaj bosta pa dva berača namesto enega..." ali: "Kaj bi se berači ženili..."

Dva svetova tudi v nižji plasti...

Priliko tako je tudi v tej deželi. Poroka—ali pa razporoka—v visokih krogih "society" je navadno "važna" novica za vse mesto, pokrajino ali deželo. Po nalogu urednikov jih na dolgo in široko opisujejo novinarji ali novinarke, ki se specializirajo na "masne" novice. Pa tudi navadna delavska para ljubi dosti hrupa in čim bolj pompozne očetice. Če ne gre drugače, se svatje spravijo v "okinčane" avtomobile, navežejo nanje čim več praznih plehnatih ikatelj in hajdi po sosesčini s čim večjim hrupom.

Tudi med nami ni drugače. V nekaterih naselbinah je zadnja leta sploh prišlo do licemerske navade, da ob "važnejših" obletnicah porok drugemu prirejejo čim večje in čim bolj razkošne "parties," seveda vse "tajno," tako da "slavljenji" par čim bolj "preseneti." Ob takih prilikah sta "slavljenca" deležna vseh mogočih "čestitk" in darov. V obraz jim pripovedujejo kako "visoko jih cenijo" in naštevajo vse mogoče in nemogoče "vrline," za hrbtom jih pa obrabijo do kosti, da bi jih niti pes ne povohal. "Slavljenca" se potem v listih zahvaljujeta, bodisi v dopisih ali oglašajo za "veliko presenečenje" in naštevata po imenu vse, ki so "najju tako presenetili." Na koncu je obljuba, da "tega ne bosta nikdar pozabila" z vsemi implikacijami.

Ta bolezen se je zadnja leta med našimi rajaki—tudi "naprednimi"—tako razpasla, da je v več, nekaj živih naselbinah ubila ves smisel za kulturne priredbe. Za slednje ni časa niti volje, kajti ljudje se ukvarjajo s prirejanjem licemerskih "presenečenj" in "parties" drug drugemu.

Ljudje smo pač taki... Zdi se, da bolj in bolj degenerirani, častihlepi in napuha polni.

S tem smo se zelo oddaljili od našega predmeta, od Elizabetine poroke. In oddaljili smo se namenoma, kajti tudi marsikdo med nami, ki je ves vnet za zgoraj omenjene "parties" in "presenečenja," se te dni zgraža nad srednjeveškim monarhističnim pompom, s katerim sta angleška prestolonaslednica in njen konsort praznovala svojo poroko. Čudijo se "zabitim" Angležem, ker se ne otresejo srednjeveške navlake, marveč trojijo milijone dolarjev za vzdrževanje monarhije. Tudi mi se jim včasih čudimo, toda če pomislimo, kako burzavazja in tudi preprosti ljudje slehernega naroda ljubijo vsakovrstni pomp—osebni, verski, politični etc., etc.—nas to začudenje mine.

Pomp je seveda različen: lahko odet in prepojen z lepoto, kot se nam na primer zde starokrajске kmetске očetice—našteli bi lahko še več drugih primerov—ali pa je poniževalen. In v naših očeh je poniževalen vsak pomp, ki je zvezan s privilegijami "boljše družbe," z licemerstvom, častihlepnostjo in podobnim. V to kategorijo spada v prvi vrsti monarhistični pomp, s kakršnim se skozi dolgo zgodovino ponaša posebno Anglija. V to kategorijo poniževanja spada tudi precejšen del cerkvenega pompa, posebno tisti del, ki je povezan s klanjanjem pred duhovščino in poniževalnim lizanjem rok "Kristusovim" namestnikom. V to kategorijo poniževanja se lahko razvije tudi nov komunistični kult čezmerna čaščenja glavnih voditeljev—novih "nezmotljivih" političnih papežev. Splošno je resnično velikih in zaslužnih mož v borbi za doseg splošnega blaga je ena stvar, malikovanje kronan ali nekronan vladarjev je pa nekaj drugega.

S tem v zvezi naj rečemo, da se nam na primer Titovo ali pa Stalinovo postavljanje v razkošnih uniformah nič bolj ne dopade kot pa angleška srednjeveška monarhistična pompoznost. V civilni obleki se nam Tito veliko bolj dopada. Civilna obleka navadnega kroja je simbol demokracije, uniforme pa so simbol kaste družbe. Čim prej se Tito in Stalin iznebata svojih maršalskih, generalskih in admiralških uniform, toliko bolj bo za ugled obeh dežel med pristaši demokracije. To vsaj lahko rečemo, kar se tiče psihologije ameriškega ljudstva.

Tako smo prišli do konca tega članka brez da bi se podrobneje pečali z Elizabetino poroko. O tem srednjeveškem pompu ima lahko vsakdo svoje mišljenje. Ker angleški kralj nima danes nobene legislative ali upravne moči, marveč služi angleškemu imperiju le za okrasek, sicer drag okrasek, naj se Angleži zabavajo

Sužnje mode

Cleveland, O. — Kako naj bi drugače nazivali Amerikance, ker vse obesimo nase, pa če jim pristojajo ali ne. Včasih vidim kakšno tako neokusno oblečeno žensko, da se moram smejeti. A kaj zato, samo da so po modi! Zakaj se ne bi vsaka rajši oblekla tako kot ji pristojajo? Zakaj biti sužnja mode? Da pa je slika "lepote" perfektna, pa se nimažejo z rdečim barvilom usta in dolge nohte. Se roge na glavo, pa bi bil cel h... Če se komu vidi to ljubko in nežno, potem je ob pamet.

Ne morem razumeti, kako more kdo občudovati take našemljene ženske. Seveda, prav vse niso take, a jih je mnogo. Pred nekaj leti je neki pisatelj imenoval Amerikance "narejene lutke". Pač briljanten izraz! Najlepše je to, kar je naravno, kar pa je narejeno, nič ne ve. Čez Rusijo na radiu udirajo v tako arogantnem tonu, da človeka strše jeza do kosti.

Ameriški časopisi kaj radi slikajo kakšnega revnega Slovana, če pa pride v to "obljubljeno deželo" kakšen slovenski napreden inteligent, pa nič ne pišejo o njemu. In tako dobi povprečen Američan vtis, da so vsi Slovani tepci. Zakaj rajši ne pokažejo tukajšnje reveže, kateri nimajo niti kje spati. Zakaj samo bohaštvo, a revščino pa skrivajo in tajijo! Tukaj je veliko revežev, morda nič manj kot v kaki drugi deželi.

V Enakopravnosti sem čitala podlistek "Posenik Jernej". V njem je opisana Tona, ki je bila sprva neverna, potem pa je le prišla na pravo pot in si dala dopovedati. Koliko je tukaj ljudi, posebno med čitatelji A. D., katerim je nemogoče kaj dopovedati. Oni le vedno verujejo nazadnjakom in hinavskim lažnivcem. Ko sem čitala omenjeni podlistek, sem se zopet enkrat od srca nasmejala. Mnogi ne verujejo toliko časa, dokler sami ne vidijo, kakšna krivica se godi na svetu in da je oni, o katerem so mislili, da je največji pravičnej, v resnici največji hudobnej in nepoštenjak.

Po radiu večkrat klatijo same praznarije, kot na primer o angleški princezi Elizabeti. O njej razmotirajo že celih šest mesecev, namreč kakšno obleko bo nosila itd. In njeno poročno oblačilo bo stalo malenkostno veliko, nič manj kot pet tisočakov! Koliko je revnih ljudi v Angliji in kako slabo je plačan angleški delavec, na kraljevskem dvoru pa razmetujejo tisočake kar na debelo. Kralji in princeze samo grabijo denar, ljudje pa živijo v uboštvu. Srečna Jugoslavija, ki se je otrsela kraljevske oblasti.

Naj še omenim, da sedaj nazivajo Rusijo po radiu "volk". Oni dan je rekel neki komentator: "V Evropo moramo pošiljati milijone zato, da je ne bo pograbil volk!"

Milijone lahko razmetujejo, ko vedno nakladajo visoke davke. Zakaj pa ne pošiljajo milijonov iz svojih velikih žepov, v katere grabijo ogromne dobičke? Ameriški delavec spi in spi in najbrže se bo zadnji prebudil.

Julija Počak.

NAROČNIKOM

Datum v oklepaju, na primer (Nov. 30, 1947), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite lo pravo časno, da se vam list ne ustavi.

s tem luksuzom, dokler se hočejo. Ta okrasek stane državo par milijonov na leto, kar je za posameznika sicer lep denar. Angliji se ta investicija najbrže izplača—vsaj v preteklosti se je. In dokler se ji bo izplačala, toliko časa bo ta ostanek srednjega veka tudi obdržala.

Bolj poniževalno za demokratično Ameriko je to, ker je v tej deželi toliko ljudi, ki se tej srednjeveški instituciji toliko klanjajo. Predvsem je tega klanjanja veliko v tako zvani "višji družbi," ki sestoji iz naših nekronan vladarjev, kateri po bogastvu in politični moči daleč zasenčijo ne samo angleškega kralja, marveč vse angleško plemstvo. Mnogi izmed teh nekronan parasitov imajo še večje in bolj razkošne palače kot pa angleška kraljeva družina, žive prav tako ali še bolj razsipno in so manj demokratični—demokracije sploh ne poznajo.

Glasovi iz naših naselbin

Jeklaraki delavci v McKeesportu, Pa., so spremenili svojo unijsko dvorano v grocerijsko trgovino za svoje lastne potrebe. Članom in njih družinam prodajajo po nabavnih cenah, kar sicer nekoliko pomaga, toda draginje to ne bo odpravilo.

O tem in onem

Milwaukee, Wis. — Pozni jesenski dnevi. Krasno vreme, ki smo ga bili deležni letos, je dolgo trajalo, slednjič pa se je umaknilo mrzli burji in redke snežinke nas obsipavajo iz sivino sivih oblakov. Posihmal bomo hvaležni materi naravi za vsak lep dan kot poseben dar. Misel na prihajajočo zimo ni nič prijetna. Zima zakrije vso naravno lepoto in nam naloži dodatne težkoče.

Skoraj na tak način se počuti človek, ko opazuje današnji svet, kako se pogreza čedalje bolj v močvirje kaotičnih razmer. Inflacija se zajeda v drobne dežele. Ozračje je kakor napečeno od krčevite propagande, ki divja noč in dan po radiu, v časopisu in drugod. Vse je posvečeno namenu ponovne morije in še večjemu razdejanju. Svet se je spremenil v blaznico. Komunistem oz. demokraciji, Stalin, Tito in Marshall so v svetovni areni. To je tista sveta trojica, ki naj bi svet odrešila ali pa pripeljala v pogubo.

Ta histerična vojna propaganda je zbežala že ogromno število narodov; ljudje se že brezpogojno vdajajo v iluzijo, da je vojna z državami za "železnim zastorom" nezgibna in potrebna. Slikajo nepremagljivo Ameriko, ki bo v zvezi z znanostjo in industrijsko zmogljivostjo zavila vrat rdeči mori v nekaj dneh, ali pa vsaj v nekaj tednih, nakar bo ustvarjen red in mir in paradiz za vse človeštvo na tem svetu.

Kakšna ironija! Blazne sanje verskih fanatikov in agresivnih militaristov! Seveda, ignorančna masa pa sploh ne misli na posledice, če bi svet ponovno zabredel v vojno.

Moralna ljudstva je padla na ničlo. Če človek le preveč argumentira o vsem tem, se mnogo silno zameri in ga kaj hitro krstijo za komunisto ali pa sopotnika.

Vsak dan čitamo ali slišimo o senzacionalnih goljufijah, graftu in korupciji, v katero so zapletene visoke osebnosti, toda mnogi se izmuzajo iz mreže po geslu: "Velike goljufije izpuščajo, male pa obežajo." Kam vse to vodi? Kje se bo vse to končalo? To je tisto 64-dolarsko vprašanje. Če ne pride do nove politične stranke z veliko

metlo, pa lahko res še dočakamo sodni dan. Delavstvo ima moč, a je ne zna rabiti.

Za spremembo naj omenim, da navzlic križem in težavam, katerih smo deležni v večji meri kot pa dobrot, se človek ne naveliča življenja in sleherni bi rad dočakal visoko starost v zdravju in sreči. Tako bi bil šel kmalu zadnji mesec mimo nas pomemben dogodek, pa je o njem izvedel neki poročevalec Milwaukee Journala in prinesel v zeleni izdaji precej obširno biografijo in sliko 90-letnice Rose Matjaš Bevetz za njen rojstni dan. Po domače je njeno ime Drobhovka: Rose Matjaš je danes najbrže najstarejša Slovenka v naši naselbini. Rojena je bila 13. okt. 1857 na kmetiji v hribih med Gornjim Gradom in Ljubnem, Štajersko.

Rodila je 13 otrok. Ko je prvi mož umrl, je prišla v to deželo, in sicer pred več kot 40 leti, nakar je vzela za moža F. Bevetza, ki je tudi umrl. Stara mama je posebna ženska in ne zgleda več kot 70 let. Je izredno čvrsta in ni še nikoli potrebovala ne zdravnikarja in ne zobozdravnikarja. Še vedno ima večino zob in opravlja sama vsa hišna dela; šiva in še vedno vdene šivanko brez očaj; rada se smeje in je zelo vesele narave.

V počast njenega rojstnega dne so napravili gostijo z 200 gosti in ona je plesala do štirih zjutraj. Njena hči v starem kraju je izgubila sedem sinov pri partizanih.

Nadalje naj še omenim, da je moj stric Janez Maranšek drugi najstarejši Slovenec v naši naselbini, saj tako sodim. On pa je star že 87 let in je še čvrst in dobro ohranjen, da je še do nedavnega hodil ribe lovit in na lov.

Dalje imamo med seboj rojake častljive starosti, na primer Jožeta Poglednika, člana našega društva, ki je star 83 let in se dobro počuti. Jaka Brečko pa ima 82 let. Ko bi se spomnil, bi lahko naštel še precej drugih rojakov, ki so dosegli 80 let. Ne vem, ali imamo tukaj tako dobro podnebje, ali smo tako trdne narave.

A. C. Ermenec.

S pota

Zima prika, vse ptice spodi. In tako je sedaj v Minnesoti. Ptice selivke so že odletele v južne kraje, sem pa prihajajo lovi in srnjaki od vseh strani. Sedaj se oglašajo le žolne, ki s svojimi dolgimi kluni tolčejo po trhljenih deblih in vabijo črve. Tukaj so tudi neke vrste ptič, ki se nič ne boje in pridejo pozimi celo v lovske kočice. Seveda, vrabcev pa imamo dosti, ki veselo čivkajo iz dneva v dan.

Tudi veliki parobrodi na jezoru Superior bodo kmalu utihnili. Zima je pač tu.

Matija Pogorelec.

Gremo v Ameriko

Joseph Irmann (Akron, O.)

(Nadaljevanje)

Drugi dan sem šel zopet na delo. Pazil sem že pri vstopu, da sem šel v rov s tovaršem rudarjem, kajti drugače bi se izgubil v številnih rovih, ki so razpeljani na vse strani, kakor ulice po mestih.

Moj tovarš je bil Slovenec srednjih let. Njegova žena je bila v domovini. Ze sva zopet skupaj delala nekaj časa, ko vstopi delovodja, pogleda malo okoli po prostoru, nato prinese dolg drog, na katerega je pritril karbidno svetilko, katero je s pomočjo rudarja dvignil visoko ob straneh odprtine. Bil sem radoveden in napejal oči, da bi videl, kako izgleda. Videla se je velika odprtina, kateri smo rudarji rekli "kevn"; v njo bi lahko postavil cerkev ali pa nekaj hiš. Ob straneh in nad nami pa so visele napol razpokane skale.

Nadaljeval sem z metanjem rude in premišljal, kako prežiti na nas nevarnost od vseh strani. Če rudarju pade na glavo le majhen kos rude, je lahko po njemu.

Preteklo je nekaj dni in ker ni nikogar ubilo ali težko poškodovano, se mi delo ni več videlo tako nevarno. Bila sta dva slučajja, ko je padlo nekaj kamenčkov v najnižji bližini. Hitro sva skočila na varno in kmalu se je odtrgalo precej rude blizu najtega prostora. Uvidel sem, da so rudarji v takih slučajih zelo budni in že vnaprej čutijo nevarnost.

V prvih dneh se mi bi bila kmalu pripetila druga usodna nesreča. Bil sem radoveden in sem si hotel malo ogledati okrog po rudniku. Po prigizku sem se spustil po rovu, nena krat pa je zmanjkalo tal pod menoj. Zgrabil sem za porušeno ograjo in se prestregel na dveh tračnicah, drugače bi padel precej globoko. Spomnil sem se na besede mojega prijatelja in sodelavca, da je treba dosti previdnosti pri delu. Od tedaj naprej sem se bolj pazil.

Po dveh tednih dela v dotičnem prostoru, je zopet prišel delovodja naokrog in me vprašal, če hočem "trenati," to je voziti rudo z vozičkom iz "šutov".

Delu sem se privadil, menoj je delal neki mladi tacec. Delo ni bilo ravno težko, pač pa je bilo marsikje vode po tleh, zato sem si kupil oljnatu obleko, ki je bila neomečena, vendar pa sem bil v temu vsak dan več ali manj premočen. Večkrat me je kakšni rudar opozoril, da se lahko v tem delu nalezem revmatizma, ako že ne v mladosti, gotovo v starosti.

V tem času sem prejel pisno od prijatelja Naceta, v katerem mi je sporočil, da sta dobila z Jožetom delo v rudniku Chisholmu in da jima ugaja kolica in domača družba. Da je omenil, če nimam dela, pridem tja, ker upata, da bi dobil tudi jaz. Na njegovo vabilo se nisem odzval in de naprej v tem rudniku.

V nekaj mesecih sem pridobil več desetakov in poslal stotim denar, ki so ga mi posodili za potovanje. Radi tega se počutil bolj neodvisnega in v začetku, ko sem bil že brez denarja. Začel sem misliti na boljše delo in sem zanj vžgal delovodjo, kateri pa se zmenil za mojo prošnjo. To vztrajal sem in ko sem dal defin, da bom pustil delo, mi objubil, da bom prestavljen drugde predore k vrtanju ru kakor hitro bo kakšna prilika.

V teku enega tedna sem dobil delo v predoru, v katerem ni bilo dosti mokrote, delo bilo manj nevarno in tudi preveč težko. Tudi zaslužil sem več. Računal sem, ako ne pade kaj posebnega vmes, bom delal tukaj, dokler se ne vrnem v staro domovino.

Kraju, ki se mi je videl od četka pust in dolgočasen, sem se privadil, kajti zabave nam manjkalo. Z izjemo neke starega moža, smo bili ostali mladi fantje ali možje, v starosti okoli 28 do 35 let in po življenja. Kadar smo imeli prostega časa, smo šli radi lov na divjačino, ali pa lovili ribe. A tudi doma smo imeli stii prijetne zabave.

(Dalje prihodnjič)

Poročilo iz Jugoslavije

Paul Berger

Trbovlje, 7. nov.—Kdor bo postal po Jugoslaviji, mu ne bo žal, ako se oglasi v hotelu Novi svet v Mariboru, kjer bo gostoljubno sprejet in kar najbolje postrežen.

Maribor je najbolj razbito mesto v Sloveniji. Seveda, močno je poškodovano tudi Celje, prav tako Zidani most, Novo mesto in Kočevje, toda največja škoda je prizadeta v Mariboru. Železniška postaja je popolnoma uničena, most čez Dravo je za silo popravljen, da vlak s polževo hitrostjo vozi čezenj. Vse hiše ob železnici v mestu in Pobrežju so razbite. Železne traverze še vedno okrog leže zvite kot kače. Prostovoljci še vedno čistijo ruševine. Staro mestno pokopališče, kjer je pokopan škof Slomšek, je popolnoma uničeno. Ostala je le majhna kapelica, Slomškove ostanke pa so prenesli v Frančiškansko cerkev, na pokopališču bo pa igrišče za fizikturnike.

Amerikanci so bombardirali pokopališče iz razloga, ker so imeli v neposredni bližini Nemci vojaške barake. V Mariboru sedaj zidajo hišo, ki bo imela 115 stanovanj. Nekateri zelo živahno čistijo ruševine, drugi pa grade nova poslopja. Pri bivši Huterjevi tovarni tkanin in ob levem bregu Drave in ob klavnici proti mestu grade nasip, ob katerem bo krasen in širok boulevard.

Ogledala sva si tudi novo hidrocentralo na Mariborskem otoku, ki je oddaljen okrog tri

kilometre od mesta. To delo začeli Nemci in sedaj bo kmalu končano. V glavnem bo ta elektrarna centrala zalagala del novo tovarno aluminija v Strušcu, preje Sv. Lovrenc ali Stenali pri Ptuj, katero so Nemci začeli, a bo kmalu zgrajena. Ta tovarna bo baje največja v Evropi.

V bližini tega ogromnega je vas Kamnica, kjer smo se gostinili nekoliko okrepčali. Nama sta bila svaki in svakinja Gaspari in njun sin Drago, študira kemijo v Ljubljani. Takarica je bila zelo prijazna zgovorna. Ona je nekakinja Clevelandu dobro znane vdove Rozi Frank. Sestre m Rose Frankove pa slučajno niso doma. Ze v temi smo se niti peš v Maribor.

Sladkor stane na karte ali k pone 33 dinarjev kg. v prodaji pa po 100 dinarjev, države določena cena. Vsak je bil deležen 1 kg, toda kmalu iz Banata so prodajali sladkor v Ljubljani in Mariboru po 100 dinarjev kilogram. Oni nam dobijo od države za 100 kg sladkorne pese 1 kg sladkorja, kar rega smejo poljubno prodajati za vsako ceno kjerkoli. To se dogajalo do meseca novembra, sedaj pa je toliko sladkorja, da prosti prodaji po 100 dinarjev kg, da so konzumenti postali odvisni do banatskih kmetov, kateri so bili prišljeni znižati ceno na 100 dinarjev kg. Se nekaj podatkov iz Trbovelj, potem pa zaključim in velj, (Dalje na 2. strani)

NEMŠKE "VESELE VDOVE"

Prava lepota je lagodno ležala na mehki travi, oblečena v malo kratko živo pisano kopalno obleko. Okrog nje se je igral otrok z zlatimi kodri. In v ozadju temne vode Teznerskega jezera, v katerih so se zrcalile mogoče južnonemške Alpe. "Krasna žena!" je vzkliknil mladi ameriški narednik, ko smo se z džipom pripeljali do nje. "Vidim jo pogosto ob prostem času. Njen otrok je ravno toliko star kot moj."

Ker mu nisem odgovoril, me je osorno pogledal in me prepricaval: "Toda rečem vam, da je absolutno resna žena. In veste, da reva niti ne ve, če je njen mož živ ali mrtel? Že dve leti nima o njem nobenih vestí!"

Na prvi pogled se mi žena ni prav nič smilila. Dolge ure, ki jih je preživljala v brezdelju na bencinu ob jezeru, so ji kožo priletno potemnile.

Prav tako je bilo z drugimi italijanskimi ženami, ki so se sončile na tem peščenem bregu, kolikor mogoče blizu taborišča ameriške zasedbene vojske.

"Kaj ni to velika sreča za ženo," sem vprašal, "da lahko mirno počiva na deželi s svojim otrokom, ne da bi ji bilo treba delati? Ali je mogoče tako bogata?"

Narednika je to vprašanje zmedlo in se je popraskal po glavi. "Res, zdi se, da ima veliko pod palcem. Ima zelo elegantne obleke in vse luksuzne potrebščine. Prišla je sem v neko poročnišnico, ko so njeno mesto razrušile bombe. Odkar se ji je otrok rodil, se ni več oddaljila od tod."

Kasneje sem v Monakovem pripovedoval ta doživljaj zdravniku Schwartz. Le ta je po devetnajstih mesecih internacije pobegnila iz koncentracijskega taborišča in je dobro poznala nacistice.

"Kaj?" me je začudeno pogledala, "vi ste bivali v srcu 'Lebensborna', v tej 'otročeriji', gredi teh mladih fanatičnih žensk in vam ni nihče črnil o tem niti besedice?"

Kasneje sem opazil, da ljudje, ki pomajo skrivnosti Lebensborna, neradi govorijo o tej zadevi, kar pa ni nič čudnega. Saj je povsod po svetu meščani izobijajo, omenjati "rezerviran predel" svojega mesta, kjer živijo "ženske s posebno moraljo". In res bi površen opazovalec ugnel imeti "Lebensborn" za kak rezerviran predel" pod vodstvom nacistične oblasti. Stvar na pa je bil le-ta in je še danes — nekaj izredno važnejšega.

Nacisti so namreč ustanovili "Lebensborn" ("vir življenja"), zato, da obdržijo popolnoma pod svojim vplivom mlade Nemke in Nemke, ki so se izkazale s svojim junaštvom in telesno popolnostjo. "Lebensborn" je bila torej rasna agencija za spolno odvajanje, perfektna organizacija neke vrste javnih hiš, vzornih poročnišnic in otroških vrtov in končno izhodišče številnih središč politične propagande.

Glavna naloga Lebensborna je bila, da je preskrbel "začasne neveste" mladim SS-ovskim otrokom, ki so jih imeli Hitlerjevi rasni izvedenci kot najmoj potrebno za "boljšanje rase". Te osnovne telesne svojine je bilo treba prenesti na potomstvo, tako, da se ti mladi popolni SS-ovci "križajo" z ženskami istega rasnega tipa, ki jih je nacistična propaganda prav tako fanatizirala kot njih same. SS-ovci so zaplenili krasne ženske vile in jih preuredili v razkošne hiše za "parjenje".

Med vojno, ko si je tudi nemški narod stiskal pas, so gostje "Lebensborna" bogato živeli na račun vse Evrope. Nacistični avtomobili so vozili z vseh strani izbrana in redka živila, šampanjce, krasne obleke, krznene plašče in pokradene dragulje. Česar niso porabili na mestu, so prodali na črni borzi. Izkupili pa je šel v blagajno članov "Lebensborna". Nabiranje žensk članov te organizacije ni bilo težavno. Leta in leta je namreč nacistična propaganda nemško vcepila nemški dekletom, da je žena brez otrok v nemilosti pri režimu. In čim bolj se je večalo število padlih Nemcev na fronti, tem večji je bil strah deklet, da bi ostale same. "Lebensborn" je po njej propagandne brošure učil

dovolj časa, da bi dokončal vse priprave.

Bivša tajnica neke poročnišnice "Lebensborna" je ponovno dejala: "Ko so nas delegati UNRRE obiskali, so izjavili, da so naši otroci najbolj razviti in najbolj zdravi v vsej Evropi. To ni sicer nič čudnega, saj smo imeli do konca vojne vse prednosti in vse predprave."

"Lebensborn" je imel ogromna finančna sredstva. Njegovi člani so plačevali mesečne prispevke. Vsi nemški zdravniki so dajali mesečno po 5 mark za "izboljšanje rase". Industriji, ki so prišli v nemilost pri nacistični stranki, so se odkupili tako, da so za to organizacijo darovali težke vsote. Pri monakovski banki so Američani našli 20 milijonov mark, last "Lebensborna", od katerih je bila ena tretjina v gotovini. Ostalo pa je bilo v inozemskih vrednostnih papirjih: belgijskih, nizozemskih, češkoslovaških, ki so jih nacisti zaplenili židom in inozemcem.

Kasneje sem zopet srečal mladega ameriškega narednika, ki mi je prvič pokazal mater "Lebensborna". Od našega zadnjega srečanja je zvedel, da je njegova lepa prijateljica zagrizena nacistka, ki opravlja tudi delovne nadure samo zato, da bolje vrši propagando pri ameriških oficirjih.

"Kdaj bomo znali," me je vprašal, "ločiti poštene Nemce od teh krasnih ničvrednih in nevarnih zapeljivk? Kdaj bodo naše oblasti spregledale?"

(Ljudski tednik)

Tudi papežovo mesto postaja socialistično

Dne 12. oktobra so bile v Rimu občinske volitve, za katere je postavila svojo listo vsaka od 13 različnih strank; stranka Narodnega bloka s komunistično partijo Italije in socialistično stranko pa vse od De Gasperi-jevih krščanskih demokratov, neofašistov, republikanske, monarhistične in liberalne stranke do odpadniške Saragatove stranke ter drugih neznanih političnih skupin in strank.

Predvolivna kampanja je bila nadvse burna. Rim s sedežem cerkvene stolice je bil zato na izidu teh volitev še posebno zainteresiran. To je pokazal nastop Pija XII., ki je sam osebno otvoril že mesec dni pred volitvami — 7. septembra — predvolivno kampanjo ter postavil pred krščansko demokratsko stranko nalogo, da v tej kampanji ne štedi prav z nobenimi sredstvi, ki bi pritegnili čim več volivcev na volišče in oddali svoje glasove za De Gasperijevo stranko krščanskih demokratov.

Vatikansko glasilo "Osservatore Romano" je v svojih člankih stalno poudarjalo potrebo, da katoličani pod nobenim pogojem ne smejo dopustiti, da bi Rim kdaj koli postal "socialističen". Z enakimi gesli je vatičanski list podpisal tudi ves ostali rimski reakcionarni tisk. Da bi dosegli ta namen, so v to predvolivno borbo pritegnili vse verske ustanove, papeževe in katoliške banke Rima ter Zvezo industrijev, ki so dali krščansko demokratsko stranko 160 milijonov lir na razpolago za organizacijo predvolivne propagande. Poleg tega je Vatikan potem svojih cerkvenih ustanov pozval in mobiliziral vse duhovništvo od menihov do redovnic pod pretnjo najstrožjih kazni, da morajo priti na dan volitev na volišče in oddati svoje glasove v skrinjico krščanskih demokratov. Celotno 1200 umobolnih, ki so v oskrbi v nekem bližnjem samostanu, je prejelo volivne listke. Te so na dan volitev prignali na volišče njihovi bolniški streljčki-menihi.

Nasprotno pa je stranka narodnega bloka v tej kampanji pripravila in priredila vrsto večjih in nešteto manjših zborovanj, shodov in mitingov, ki so imeli namen, da prikazuje volivcem notranje in zunanje politične pomen teh volitev. Na enem izmed takšnih velikih zborovanj, na katerem se je zbralo preko 100 tisoč ljudi, je govoril tudi sekretar KP Italije Palmiro Togliatti, ki je poudaril v svojem govoru, "da imajo te volitve še izreden politični pomen prav zato, ker je postala krščansko demokratska stranka orodje reakcionarnih skupin, ki vodijo Italijo po poti, po kakršni je hodila v letih 1919-1920, ko je odprla vrata fašizmu."

Dne 12. oktobra je bila zopet v Rimu občinske volitve, za katere je postavila svojo listo vsaka od 13 različnih strank; stranka Narodnega bloka s komunistično partijo Italije in socialistično stranko pa vse od De Gasperi-jevih krščanskih demokratov, neofašistov, republikanske, monarhistične in liberalne stranke do odpadniške Saragatove stranke ter drugih neznanih političnih skupin in strank.

Predvolivna kampanja je bila nadvse burna. Rim s sedežem cerkvene stolice je bil zato na izidu teh volitev še posebno zainteresiran. To je pokazal nastop Pija XII., ki je sam osebno otvoril že mesec dni pred volitvami — 7. septembra — predvolivno kampanjo ter postavil pred krščansko demokratsko stranko nalogo, da v tej kampanji ne štedi prav z nobenimi sredstvi, ki bi pritegnili čim več volivcev na volišče in oddali svoje glasove za De Gasperijevo stranko krščanskih demokratov.

Vatikansko glasilo "Osservatore Romano" je v svojih člankih stalno poudarjalo potrebo, da katoličani pod nobenim pogojem ne smejo dopustiti, da bi Rim kdaj koli postal "socialističen". Z enakimi gesli je vatičanski list podpisal tudi ves ostali rimski reakcionarni tisk. Da bi dosegli ta namen, so v to predvolivno borbo pritegnili vse verske ustanove, papeževe in katoliške banke Rima ter Zvezo industrijev, ki so dali krščansko demokratsko stranko 160 milijonov lir na razpolago za organizacijo predvolivne propagande. Poleg tega je Vatikan potem svojih cerkvenih ustanov pozval in mobiliziral vse duhovništvo od menihov do redovnic pod pretnjo najstrožjih kazni, da morajo priti na dan volitev na volišče in oddati svoje glasove v skrinjico krščanskih demokratov. Celotno 1200 umobolnih, ki so v oskrbi v nekem bližnjem samostanu, je prejelo volivne listke. Te so na dan volitev prignali na volišče njihovi bolniški streljčki-menihi.

Nasprotno pa je stranka narodnega bloka v tej kampanji pripravila in priredila vrsto večjih in nešteto manjših zborovanj, shodov in mitingov, ki so imeli namen, da prikazuje volivcem notranje in zunanje politične pomen teh volitev. Na enem izmed takšnih velikih zborovanj, na katerem se je zbralo preko 100 tisoč ljudi, je govoril tudi sekretar KP Italije Palmiro Togliatti, ki je poudaril v svojem govoru, "da imajo te volitve še izreden politični pomen prav zato, ker je postala krščansko demokratska stranka orodje reakcionarnih skupin, ki vodijo Italijo po poti, po kakršni je hodila v letih 1919-1920, ko je odprla vrata fašizmu."

Dne 12. oktobra je bila zopet v Rimu občinske volitve, za katere je postavila svojo listo vsaka od 13 različnih strank; stranka Narodnega bloka s komunistično partijo Italije in socialistično stranko pa vse od De Gasperi-jevih krščanskih demokratov, neofašistov, republikanske, monarhistične in liberalne stranke do odpadniške Saragatove stranke ter drugih neznanih političnih skupin in strank.

la, ko so sredi Rima nastopali celo bivši Mussolinijevi črnorazčniki, ki so skušali motiti mitinge narodnega bloka, napadali zborovalce in oboroženi z gorjačami hoteli strahovati poslušalce.

Danes, ko so volitve končane, danes ko so znani rezultati in vemo, koliko glasov je dobila vsaka od teh strank, ko vemo, da je samo narodni blok delavskih levčarskih strank s komunistično partijo in socialistično stranko dobil največ glasov, ko so krščanski demokrati dobili 4000 glasov manj, kakor komunisti in socialisti, vedo tudi oni, čigav je Rim.

Cep rav je v Rimu leglo neofašistov, čeprav se čuti v njem močan vpliv Vatikana, ki je vpregel v svoj politični voz vse svoje od duhovnikov, menihov in redovnic, ki so po večkrat na različnih voliščih volili celo v imenu umrlih in neznanih oseb, imeli na razpolago vsa sredstva svojih bank in potem svojega tiska oznanjali volivcem vse mogoče in nemogoče stvari z namenom, da bi jih pridobili zase in odvrgli od narodnega bloka, ko so na volišče privlekli celo norce ter volivce slepili z dolarji, jim vse to vendar ni prineslo zmage.

Občinske volitve v Rimu pomenijo zmago komunistov in socialistov, zmago delavskih strank in pomenijo istočasno poraz krščansko demokratske stranke in vseh ostalih strank. To česar se je Vatikan najbolj bal in kar je hotel preprečiti z vsemi sredstvi svoje umazane propagande, je doživel na teh občinskih volitvah. Te volitve pa pomenijo tudi udarec v obraz ameriškim imperialistom, ki so gradili svoje niade na uspehih krščanskih demokratov.

Ljudske množice v Rimu so pokazale, da stojijo čvrsto na strani narodnega bloka in so odločno proti fašističnim izvajalcem in njihovim zaščitnikom, ker niso pozabili in tudi ne bodo pozabili tega, kar je bilo.

(Po Del. enotnosti)

V Gorici hočejo onemogočiti izhajanje slovenskega tiska

Odvzeti narodnostni manjšinski tisk se pravi razorožiti manjšino in ji izbiti iz rok najmočnejše orodje za obrambo svojih pravic. To je napravil na Primorskem italijanski fašizem, ki je hotel doseči narodnostno smrt Slovencev tudi z uničenjem slovenskega tiska. Toda fašizem je propadel. Slovenci pa smo si v narodno osvobodilni borbi priborili tudi svobodo tiska.

Po vsem trpljenju Slovencev pod fašistično Italijo, po vseh žrtvah v borbi za uničenje nacifašizma, pa so Slovenci, ki so morali zaradi spletka angloameriških imperialistov ostati pod Italijo, doživeli v času predaje oblasti s strani premagane države poprom, ki je bil naperjen tudi proti svobodi tiska. Ostanki italijanskega fašizma, ki je prizadejal toliko gorja Slovencev, so hoteli ponovno iztrgati slovenski manjšini njen tisk. Neofašistične tolpe so kakor pred leti požigale po ulicah slovenske knjige, časopise in revije. Napadle in razbile so uredništvo manjšinskega lista "Soča" in podružnice "Primorskega dnevnika". Odnegli so vse, kar se je dalo in kar se jim je zdelo vredno. Po dosežanih cenitvah znaša škoda nad pol milijona lir.

Toda to še ni vse. Hoteli so sploh onemogočiti izhajanje "Soče" in so v ta namen tiskarno prisilili z grožnjami, da je odgovorila pogodbo in ni hotela tiskati lista. To so povsem Hearstove metode za borbo proti naprednemu tisku in dokaz, da so bili v šoli dolarskih agentov. Take načine uporabljajo povsod, kjer se širokoustijo o svobodi tiska v zapadnih demokracijah. Toda to je samo eden izmed načinov oviranja in napada na svobodo tiska.

Na tak način je mogoče izgrajevati svobodo tiska samo v državi tipa "De Gasperijeve demokracije", ki dopušta tako svobodo, da fašisti lahko svobodno dušajo in napadajo napredni tisk. Zaradi dogodka z listom "Soča" je delegacija Demokracije fronte in slovenskega tiska protestirala pri vseh italijanskih oblasteh, o tem je bil obveščen uradni zastopnik italijanske vlade; vsi so potrdili, da je svoboda tiska zajamčena, in objavili vse potrebno, da bo list lahko izšel, toda kljub vsemu "Soča" ni mogla iziti. V Italiji vlada taka "svoboda", da tiskarne ne morejo prisiliti, da bi tiskala, če noče, niti ne, da bi nastopili proti svobodi "fašističnih groženj in napadov". In tako list ne more izhajati kljub vsem pisanim pravicam v mirovni pogodbi in italijanski ustavi.

Še bolj pa pridejo do izraza načrti reakcije, če ugotovimo, da lahko nemoteno izhajata slovenski reakcionarni tako imenovani katoliški tednik "Slovenski Primorac" in emigrantski protijugoslovanski list "Demokracija". Oba služita imperialističnim namenom in opravljata sramotno in izdajalsko delo razbičajev enotnosti slovenske manjšine. Temu slovenskemu (kolikor sploh smemo pisati, da je slovenski tisk) nazadnjaškemu tisku ni nihče grozil in nikjer se niso pojavile ovire. To se pravi, da pika oba lista v interesu imperialistov in fašističnih sil in vseh tistih, ki pripravljajo podlago za bodoče spopade, edino glasilo slovenske manjšine pod Italijo "Soča", ki je do sleden borec za mir ter za dobre sosedske odnose med Italijo in Jugoslavijo, pa je moral utihniti.

Ker ni bilo možno tiskati v Gorici, je uredništvo našlo tiskarno v Trstu, ki je bila pripravljena tiskati. Da bi pa "Soča" lahko izšla, bi morala italijanska oblast v Gorici izdati formalno izjavo, da nimajo ničesar proti, da se tiska nekaj števil v Trstu. "Seže potem," je izjavil ameriški major v Trstu, "bi mogoče izdali dovoljenje za tiskanje v Trstu..."

Kvestura in niti goriška prefektura take izjave nista hoteli dati. Izmotavali so se na vse načine, privlekli so na dan razne zakone, da se je "svoboda tiska" ujevala v birokratsko-pravne mre-

že. In "Soča" zopet ni mogla iziti.

Slovensko ljudstvo je ogorčeno. Njega ni mogoče varati z obljubami in izjavami o raznih svobodah italijanske "dosledne demokracije". Svojo sodbo si je ustvarilo po dejstvih, ki dokazujejo, kako "De Gasperijeve demokracije" dopušta, da neofašistični listi lahko "svobodno" hujskajo, razdvajajo, sejejo narodnostno mržnjo in klevetajo Jugoslavijo z najbolj ogabnimi lažmi, napreden list kakor "Soča", ki se bori za pomirjenje in mir, pa ne more izhajati. Spoznalo je, da so razne "demokracijske svobodine" De Gasperijeve vlade le prazne fraze, pesek v oči za varanje množic, za pravico pa se je treba brezkompromisno boriti.

Prav zato italijanske oblasti ne bodo mogle na ta način še nadalje izigravati Slovencev. Raznih izgovorov in izmikav jim je že manjkalo. Zavlačevali bodo, dokler bo še šlo, toda vse to jim ne bo koristilo, ker so se že s tem razkrižali in so sami pokazali, kakšni so njihovi nameni. S potuho o stanovni fašizmu pomagajo rušiti svetovni mir, s toleriranjem vojnogrujskega tiska na škodo naprednega pa pripravljajo novo nesrečo italijanskemu in slovenskemu ljudstvu.

Primer, kako so onemogočili izhajanje lista "Soča" v "demokraciji Italiji", pa nam hkrati dokazuje, kakšna je tudi svoboda tiska v "Trumanovi demokraciji" in vseh državah pod dolarskim vplivom.

Mariborska tovarna umetnih brusov — edino tovrstno podjetje na Balkanu

Maribor. — Nemogoče si je zamisliti močno industrijo brez izdelave sodobnih brusilnih sredstev, zlasti neobhodno je ta industrija potrebna v deželi, v kateri je petletni plan začrtal tako visoko povečano industrializacijo. Mariborska tovarna umetnih brusov Swaty, ki je edino tovrstno podjetje na Balkanu, je bila že pred vojno po svojih izdelkih znana po vsem svetu. Nekatere evropske države imajo sicer nekaj tovrstnih industrijskih podjetij, katerih izdelki pa po svoji kakovosti daleč zaostajajo za izdelki naše tovarne.

Tovarna Swaty je svoje izdelke razstavljala na velesejnih v Zagrebu, Smirni, Plovidu in Pragi, kjer so vzbujali veliko zanimanje. Glavna direkcija za gradbeno industrijo LRS je kolekcijo te tovarne razstavila tudi na tržaškem velesejmu. Razstavljene so tehnični brusci ter brusne plošče v različnih vezavah in oblikah, poleg tega pa tudi razni brusci za kose, brusni kamni itd. Najvažnejša je proizvodnja tehničnih brusov, ki jih tovarna izdeluje po naročilu in za katere pripravlja ustrezne zmesi po posebnih receptih. Proizvodni proces je dolgotrajen in zahteva skrajno pazljivost in strokovno znanje.

Velik del osnovnih surovin je moral tovaran doslej uvažati. Zdaj preizkušajo strokovnjaki

Poročilo iz Jugoslavije

(Nadaljevanje z 2. strani.)

oglasim ob priliki. V zadnji vojni je padlo 800 partizanov in talcev, kar je zelo veliko število od 15.000 prebivalcev mesta Trbovlje.

V premogovniku je zaposlenih 3200 delavcev in delavk. Premogovnik obratuje pedem dni v tednu. Povprečno proizvedejo po 200 vagonov premoga in porabijo vsak dan povprečno 100 kubičnih metrov jamskega lesa. Kljub visoki produkciji nimajo dovolj premoga za najnujnejše potrebe in privatniki si morajo nabaviti legnit iz Velenja na Štajerskem.

(Konec.)

DELO PRI TOVARNI TEŽKIH STROJEV V ŽELEZNIKU PRI BEOGRADU

je dobra šola za strokovno izobrazbo mladine. Stalno prireajo tečaje. Okrog 280 mladincev se je usposobil za polkvadrificirane delavce. Večina jih je položila izpite z zelo dobrim uspehom.

V poslednjih predvolivnih domačih surovin, in če bodo ti poizkusi uspešni, bomo imeli doma že približno polovico osnovnih surovin ter do dve tretjini vseh surovin, ki so potrebne za izdelovanje umetnih brusov.

Tržaški pevci-delavci v Kranju

Kranj. — V nedeljo 12. oktobra je mesto Kranj pozdravilo v svoji sredi tržaške delavce-pevce. Moški pevski zbor šentjakobskega kulturno-prosvetnega društva "Ivan Cankar" iz Trsta je prišel z Jesenice, kjer je tudi imel nastop. Prebivalstvo Kranja in okolice jih je toplo sprejelo. Po sprejemu so tržaški pevci priredili koncert z bogatim programom. Na sporedu so bile domovinske in vesele fantovske pesmi v kompoziciji priznanih skladateljev: Svare, Adamiča, Prelovca, Apha, Kozine, Aljaža, Vodopivca in drugih. Občinstvo je zlasti navdušeno izvedba ruske narodne "Vihar na Volgi". Po drugem odmoru je član zbora v kratkih jedrnatih stavkih prikazal življenje delavcev v Trstu in težave, s katerimi se morajo boriti. Onemogočeni so jim sestanki in nastopi in zato onemogočeni razmah kulturno-prosvetnega udejstvanja. Ob koncu uspelega koncerta je podala pevskemu zboru zastopnica AF lep šopek z zagotovilom, da kranjsko prebivalstvo ne bo nikdar pozabilo svojih bratov na STO-u. Te besede je občinstvo sprejelo z velikim navdušenjem, vzlikanjem in ovacijami Trstu in neosvojenim bratom. Številen obisk je pokazal veliko ljubezen prebivalstva Kranja do svojih neosvojenih bratov onstran naših meja.

Nič se niso izpremenili

Gorica, 13. okt. — Italijanski karabinjerji so pričeli v Gorici nastopiti proti Slovincem na enak način, kakor v letih po prvi svetovni vojni v Trstu in vsej Julijski krajini. Dne 9. okt. je skupina italijanskih karabinjerjev v uniformi in civilu vdrila v dom slovenskega trgovca Briča v Gorici v ulici Croce 4 in temeljito preiskala prostore. Karabinjerji so v njegovem stanovanju iskali "orožje". Trdili so, da skriva brozestrelko in revolver izza časa, ko je bil v Jugoslovanski armadi. Pri preiskavi niso našli ničesar. Italijanski karabinjerji so se znešli prav nad trgovcem Bričem, ki so mu italijanski fašisti v zadnjem času večkrat razbili trgovino in mu grozili s smrtjo.

Ker unija godbenikov radi Taft-Hartleyevskega zakona ne bo smela več prejemati "komisij" od gramofonskih plošč, bo konec tudi brezplačnih koncertov, ki so jih godbeniki prirejali v veteranskih bolnišnicah in drugje. Unija je ta denar namreč porabila za dajanje zasluzke brezposelnim članom. Glavni odbor unije je sklenil, da organizirani godbeniki po novem letu, ko poteče pogodba, ne bodo več delali gramofonskih plošč. Ta slika kaže brezplačen koncert, ki ga je unija priredila za invalide veterane v Scott Fieldu.

TOVARIŠI

POVEST PARTIZANSKE ZVESTOVE

TONE SELIŠKAR

(Nadaljevanje)

"Stoj, mulo, ne meči bombe, jaz sem vaš! K partizanom bi šel radi!"

Pavlek je pobesil roko, toda bombo je imel še vedno pripravljen. Začuden ga je pogledal in ni mu mogel kar tako verjeti. Morda ga le skuša? Morda nalašč tako govori, ker hoče izvesti iz njega resnico. Toda le-ta mu je tako vneto zatrdel, da se ne laže in je prisegel na svojo mater, da ni vohun in da je že ves čas iskal prilike pobegeti iz fašistične vojske k partizanom. Počasi mu je le pričel verjeti.

"Izabil sem zmešnjavo, ki si jo s svojim pripovedovanjem povzročil med fašisti, pa sem smuknil za ta zid. Vedel sem, da strah ne bo fašiste preje ustavil kakor v Ribnici. Zdej mi pa po pravici povej, kje so partizani. Pelji me k njim!"

"Kako pa da si fašist, če si Slovenec?" ga je vprašal Pavlek še vedno v dvomih.

"Od tam sem doma, kjer nam fašisti že mnogo let vladajo, iz Komna pri Gorici. Vsi Slovenci smo morali v fašistično vojsko. Vlekli so nas v Abesinijo daleč tja v Afriko, potem smo se morali boriti v Grčiji, zdaj pa so naše edinice privlekli semkaj na Slovensko, da bodo pomagale uničevati slovenske partizane. Tega pa nisem mogel več vzdržati. Zdej sem pobegeti. Pelji me k partizanom, da se bom z njimi boril proti tem zakletim sovražnikom našega naroda! Mar mi še ne verjameš?"

"Ampak vseeno te moram poprej razorožiti!" je dejal Pavlek. "In če boš lepo pred menoj hodil, te peljem tjakaj. 'Ni daleč!'"

"Na torej puško in patronjačo! Ali se mi bodo smejali, če jim bom povedal, kak paglavci me je razorožili!"

"Ti govori bolj previdno!" je dejal Pavlek ježno, ko je držal njegovo puško že v rokah. "Partizan sem, ne paglavci!"

"Ti partizan ..."

"Naprej! Kmalu se boš o tem lahko prepričal!"

Tovariši, ki so ga spodaj v gošči že nemirno pričakovali, so se nemalo začudili, ko so zagledali Pavleka gnati razoroženega fašista pred seboj.

"Ta pa je kavelj!" de Dimež. "Toda rajši bi videl, da bi nam kakšnega teleta prignal takole, kajti presneto krulbo imam v čreveh."

Razoroženi vojak pa je kar obstal, ko je tako hitro padel v sredo partizanov. Malce se je vznemiril, ker ni vedel, kako ga bodo sprejeli, zlasti, ker so bili od napora, dežja in nespavanja bolj podobni razbojnikom kakor pa vojakom. Toda ko jim je Pavlek pojasnil, kako je z njim, so ga vsi veselo sprejeli medse. Vojak je takoj potegnil nož iz žepa, ter si je vse fašistične znake porezal z bluze in kape, metal jih na tla in pohodil. Prav iz dna žepa je potegnil mal slovenski trak in si je z buciko pritrdil na kapo.

"Vendar enkrat!" je vzkliknil in zamaknjeno ogledoval trak na kapi. "Vendar enkrat spet na glas povem, da sem Slovenec, da sem sin te zemlje in teh gor in teh gozdov! Tovariši ... Oh, kako lepo je to izgovoriti! Tovariši ... Boštjan mi recite, krojač sem po poklicu!"

"Dovolj boš imel dela pri nas!" se je oglašil Črt. "Kar gremo mi vzeti za novo mondu-

ro, glej, tako se redim, da povsod že šivi pušcajo!"

Komandant je izvel iz njega marsikatero važno novico. Da je bil ta hrib že enkrat prehajkan in da ga nameravajo jutri ponovno hajkati, ker so belogardisti trdili, da so v njem še partizani. V ta namen je bila poslana danes zjutraj v te gozdove močnejša fašistična izvidniška patrila, od katere je pri svetem Florjanu pobegeti. Spodaj pod temi gozdovi v vasi Podvrh nameravajo ustanoviti belogardistično postojanko. Svetoval jim je, naj se kretajo globoko ob parobku gozda okoli in okoli te doline, po kateri so prišli, ker tistega dela, da ne bodo več hajkani in se je od tam vojaštvo že umaknilo.

Tako so tudi storili. Hodili so ves dan do večera. Najbolj jih je mučila žeja, ker niso našli studenca. Tu in tam so našli grmič z razpoznavnimi borovnic, kako rdečo jagodo, vendar pa so potrpežljivo prenašali vse te težave, posebno France, ki je tovoril strojno in pomagaj njegov, ki je vlačil strelivo zanj.

"Težka je!" je dejal France, ko so počivali. "Ampak čim jo pobožáš, se ti smeji kakor satan!"

Bil je zaljubljen vanjo. Za nič na svetu bi je ne pustil. Gladij jo je, kakor da je živo bitje, negoval jo je kakor skrbna mati svoje dete in hudo, hudo je bil nesrečen, ker mu je povsem zmanjkalo olja za mažo.

"Se oženil se boš s to nesrečno strojno!" ga je dražil Črt. "Ampak ta žena ti bo regljala potem vse do smrti!"

"Tisto pa ne. Čim bomo zmagali, se bom ločil od nje! Tedaj bodo zapele drugačne mašince: kosilni stroji, mlatnice, sejalnice ..."

Ampak brez te smrtne klepetulje si jih ne bomo priborili! Zato jo imam tudi tako strašno rad! Do svobode pelje silno visoka lestevica. Z vsakim strelom zabijem to lestevico nov klin!"

Proti mraku so se utaborili v majhni kraški globeli. Zdej res niso imeli griljaja hrane, ne kupačice vode, kuriti pa niso smeli, no, pa saj tudi niso imeli kaj skuhati.

"Spodaj v tisti vasi je nekaj dreves z zgodnjimi hruskami. Vidiš, Dimež, tisto skrajno hišo, ki je krita z rdečo opeko? Ta hiša stoji izven žice in je last belogardista, ta ima zadaj za hišo nekaj dreves, ki se kar lomijo od zrelih hrusk. Toliko jih ima, da dela mošt iz njih. Poizkusil sem ga večerjati. Imenita pijača. Toda pazite se, kajti na zvoniku imajo strojno!" je razlagal Blaž.

Dimež in Črt, ki sta bila najbolj lačna, sta kar planila na noge. Ni hudir, prazna se ne bosta vrnila.

"Kar vrhnan koš prinesita!" jima veli Sonja. "Ampak opreznost bodita, zaradi nekaj hrusk ni vredno vtikati glave v zanke."

"Za svojo betico se bom že pobrigal. Če drugega ne, to bom celo nazaj prinesel!" je dejal Črt odhajaje z Dimežem.

Zdej se je bil še bolj posušil in zato je bil videti daljši. Obraz se mu je spremenil v samo očala. Bil pa je še vedno za smeh pripravljen. Nikdar se ni razburjal. V borbi je ponavadi na trebuhu ležal in streljal tako mirno kakor na veselemu v tarčo. Za vsak strel je imel povedati kako šalo ali smešno opazko, hodil je v borbo kakor na veselico in na smrt ni pomislil nikdar. (Dalje prihodnjič)

petem napadu Nemcev—gorski prelazi, sneg do kolen, brez o-butve. Pripovedovali so o bor-bah z Nemci, z Italijani, Ma-džari, z ustaši, vendar tisto tež-ko jesen so čuli po radiu vest: "Stalingrad še kljubuje ..."

"Nič ne prevajaj!" je zaklical tolmaku general. "Razumem tu-di tako." General se je zrav-nal, kajti sam se je boril pri Sta-lingradu. Nikoli ti partizani ni-so podvomili v zmago ... Mir-ko je pravil o sebi, kako je po-ljubil vrata svoje hiše in vzel s seboj v gore sina ter ženo. Šel je k Titu. Sina so mu ubili, žena pa je še tam in se boju-je ... Kapetan Lukovič je pri-pomnil: "Dvakrat smo odbili tan-ke. Vida je enega poglala v zrak ..."

Sergej je zasukal glavo in na-peto pogledal Vido, da ji je pla-nila rdečica v obraz. Tega zares ne bi verjel! Težko si je bilo zamisliti to dekle zraven tan-ka ... Tako so torej ti naši pri-jatelji! Ko smo mi prebredli re-ko in je Volga ponoči šume-la, pela svojo pesem, so se bo-jevali tu v teh gorah in si pri-povedovali drug drugemu: "Sta-lingrad se drži ..."

Sergej ni vzdrl več na sto-lu. Skočil je pokonci in jel ho-diti po sobi gor in dol. Zazde-lo se mu je, kot da vidi leteti Svobodo preko Evrope, kako je preletela Bolgarijo in že hiti k sinjemu Jadranu, kako plava čez ves svet ...

"Ljudje so potrebni pomoči, tovariš major," je dejal Blejski. "Jaz se ne smem zadrževati, moramo naprej. Kaj lahko pustim tu? Kakih deset tankov z majorjem Prihodkom, vas o-sebno in vod saperjev ... In po-tem naprej si morate glavo raz-bijati vi ..."

Kapetan Lukovič in Sergej sta se usedla k zemljevidu. Mir-ko je pošepetal Vidi na uho: "Rusko ... kaj razumeš?"

Skoraj ježno je dogovorila: "Ne moti ju pri delu."

Ni se mogla nagledati Serge-ja, prvega sovjetskega oficirja, ki je stopil prednjo. Zdel se ji je nenavadno prikupev. Zapa-zila je takoj njegovo silo, ven-dar obraz mu je bil mehak in čezeni je šel zdej tih smehljaj kot sončna lisa na steni.

Most so zgradili v dveh urah. Dober, trden most. Mirko se je ves razvnel, Sergej pa je dejal: "Saj to vendarle ni Donava ..."

Silili je saperje k naglici, kajti Nemci so bili v mestu že štiri in dvajset ur in Lukovič je de-jal, da so to SS-ovci iz Grčije.

V štabu polkovnika Jovanovi-ča je zavladalo slovesno razpo-loženje. Vsi so gledali Sergeja z za-ljubljenimi pogledi, da ga je bila že sama zadrega. Odgovor-jal je: "Ta most je vendar otro-čarija ... Pravo delo tu bodo opravili šele tanki."

Med partizani je bilo veliko deklet. Sergej je razmišljal: "Morebiti se tako bori tudi Ma-dot—s puško kje v divjih gorah. Kako čudno se je vse zasuka-lo. Kar verjeti ne moreš, da bi šlo vse h koncu,—da se bo Madot spet vrnila k slikarstvu, Luko-vič h knjigovodstvu,—on sam pa bi spet začel prepire z Bjel-čevim o vprašanih gradnje mo-stov ..."

Bil je mir in nismo si mogli zamisliti vojne in zdaj si pa miru ne morem—hočem, pa ne morem. Ne vem zakaj, toda pri srcu mi je tako, da bi morala biti tista prva minuta strašno tiha, tako kot v Stalin-gradu po predaji. Nežen dan, bo, ves tih, znabiti da celo tak-siv moskovski dan, ko dež na lahno prši. In vsi se bodo sme-hljali ... Mogoče bom zvedel, ko bo vojne konec, kaj je z Madot, če še živi? ...

Jelagin s svojimi saperji je očistil cesto min. Tu je prišlo do bitke med tanki. Naši so z-gubili tri T-34, major Prihodko pa je bil ranjen. Dva "tigra" in dvoje manjših tankov je bilo onesposobljenih za nadaljnji boj. Nemški tanki so se obrnili in zdrevli proti zapadu. Medtem se je pričel juriš na mesto. Na robu mesta je stala stara trd-njava še iz turških časov. Pol-dne je bilo, ko je Nemec major Lessing zapovedal izobesiti belo zastavo. Prenehali smo z og-njem in ljudje so že mislili, da je s tem bitka končana. Posla-li smo k Nemcem, ki so bili sredi mesta, parlamentarja, ki bi jim naj sporočil, da je major Lessing zapovedal predajo. Toda Nem-ci v mestu so bili SS-ovci, pri-padniki neke druge edinice, in se niso hoteli predati. Boji so

se nadaljevali ves dan, vso noč in še polovico naslednjega dne. Poveljevala sta polkovnik Jova-novič in Sergej. Okoli štirih popoldne so prišli jugoslovanski topničarji, ki so povedali, da so poslednji Nemci zapustili svoje postojanke dvignjenih rok.

Vse dotlej je delalo mestece v tih praznoti. Sedaj naenkrat pa so oživele vse ulice, povsod je bilo polno ljudi. Pričelo se je praznovanje; objemali so Ru-se. Zaplesali so kolo, ki se je mogoče razvilo med vrstami javorov in lip tja do zelenega travnika okoli trdnjave. V medleči, rožni svetlobi so se o-dražali proti nebu zobčasti vr-hovi gora, na ozke mestne uli-čice pa je že legal mrak.

Sergej je stopal z Mirkom po ulicah. Za njima se je gnetla množica deklet in otrok. Vse-vprek so vzklikali: "Mos-kva!—Beo-grad!"

Znenada pa je zaregljala strojna. Sergej je opazil, da streljajo iz neke kleti ...

Kakor okamenel je obstal Mirko. Sergej mu je iztrgal ročno granato in jo tresil proti kletni odprtini. V istem trenutku pa je padel na obraz.

Prenesli so ga v bolnišnico. Mesto je otrpnilo—kakor otrpne vse v hiši, v kateri leži težko bolan človek. Ni bilo čuti več vzklikov, pesem se ni več o-glasila. Okrog bolnišnice so se gnetle ženske in venomer spraševale, kako je z Rusom, če mu ni morda potrebna transfuzija krvi.

Vročni delirij, ki je zagra-bil Sergeja, je bil silovit, goreč in nagel, kot je bilo vse njego-vo življenje. Letel je iz Mo-skve v Pariz, tam spodaj pa je vse gorelo; plezal je na skalo, kjer je sedela Valja z vencem na glavi kot Ofelija, ter mu re-ka: "Dobrodošel!" in že so po-greznili v temo. Voronov je gradil izredno dolg most in ko ga je Sergej vprašal, za katero reko gre, je Voronov odvrnil smehljaje se: "Saj to ni nika-ka reka ..."

Toda, kaj je bilo to? Zdej se je vozil čez ta dolgi most pa ni mogel spozna-ti, kdo sedi v vozu poleg—Vida ali Madot? Gotovo Madot! Pe-la je pesem o vojaku, ki se je boril deset let ... Kako dolgo sem se boril jaz? ... Že zopet bitka ... In potem je bilo spet vse tiho, kakor morje, če se po-leže veter. Pred njim je sede-la Nina Georgejevna, njegova mati, in dejala: "Serjošenka, nič, prav nič se ti ni treba ba-ti." On pa ji je odgovarjal: "Saj se ničesar ne bojim, mamica. Dobro mi je. Prišel sem domov. Je li res, da sem spet v Rusi-ji?" In pred njim se je razgr-nila od dežja poškopljena po-lijana pred Moskvo, poljana, po-suta s poljskimi cveticami in to je bilo zadnje, kar je hušnikol skozi njegovo zavest. V smrti je bil podoben živčevcu, na nje-govem obrazu ni bilo znamenja trpljenja, niti mraza smrti; bilo je kot da stopa naprej, čez po-lje, poraščeno s travo in marje-ticami.

Kasneje je dejal polkovnik Veršenin Bjelskemu:

"Najvzornější saper v korpu-su ... Pa je padel za prazen nič ..."

Bjelski se je razjezil: "Kako za nič? Mar veste, kako so ga pokopali? Ne samo, da je bilo tam vse mesto, prišli so tudi lu-dje iz vse okolice, iz vseh vasi. Jugoslovanski polkovnik je imel nagovor, v katerem je dejal: "Ta sovjetski oficir je padel pri obrambi naših žena in otrok ..."

Zadolženi smo partizanom bratske Jugoslavije. Ne govorim samo o vojaški pomoči. Kako naj bi oni pomagali nam, ko se je vrgla nanje nemška vojska z vsemi svojimi pajdashi? Pri tem so bili oddaljeni od nas tri tisoč vrst in niso imeli niti pušk ...

Govorim o nečem drugem. Kdo se je leta 1941 častno bo-ril? Samo mi in oni. Nič ne de, če jih je bilo malo; važno je, da so bili pripravljeni na žrtve. Zelo spoštujem majorja Vlahova; za korpus je njegova izguba bridek udarec. Toda šel je v smrt tako, da se moremo samo pokloniti ..."

Sergeja so pokopali na trgu v mestu pod starim javorom. Grob so okrasili s poslednjim jesen-skim cvetjem—s pisanimi geor-ginami in krizantemami. Zve-čer so ženske priležale na gro-bu sveče in plamenčki so vzpla-polali visoko, kot da hočejo iz-raziti živo strast nič več utripa-jočega srca.

Ceprav so se tu borili tanki-sti in druge čete polkovnika Jo-

vanoviča, so vendarle rekali lju-dje o majorju inženirskega od-reda: "On je rešil mesto."

O njem so se razgovarjala de-kleta, če so sedela s svojim dra-gim pod javori in kostanj. Nje-govo ime so imenovali starci, kadar so posedali po zakajenih pivnicah. Učiteljce so pripo-vedovale o njem otrokom v šoli in matere padlih partizanov ni-so pozabljale prižgati sveč na njegovem grobu, brž ko se je pričelo večeriti. Vsem se je do-zdevalo, kot da ga še vedno vi-dijo stopati urnih korakov, za-mišljenega z visoko dvignjeno glavo po ulicah.

Ko so tovariši povpraševali Vido, o čem je ruski major go-voril z njo, je molčala. Čeprav jo je Sergej vprašal samo za poti in po mestnem planu, se ji je zdelo, da ji je pripovedoval nekaj sila važnega in pred span-jem je gledala njegovo senco na visoki skali, ki zgrajuje pot med rečico in mestom. In tudi stara bolničarka je dejala, ka-dar se je spominjala njegove smrti: "Nekoga je še klical, to-da nisem mogla razumeti, ko-ga ..."

Poljedelska obnova v Ukrajini

Pri poljedelski obnovi v Ukra-jini so dosegli velike uspehe. V primeri z lanskim letom se je površina z žitom posejane zemlje povečala za 509.000 hektar-jev. Vse kolhoze so obnovili. Po vojni so postavili na tisoče in tisoče novih zgradb. Med drugim so zgradili tudi 1500 po-ljedelskih električnih central, 1700 krovkov in knjižnic ter na tisoče bolnišnic. Tudi površino za pridelovanje sladkorne pese so povečali za 140.000 hektarjev. Letos so imeli v Ukrajini izred-no letino sladkorne pese. Pesa—bila letos tudi do petkrat de-belejša kot prejšnja leta. Sla-dkorne tovarne iz Ukrajine bodo dale letos več ko dve tretjini ce-lokupne produkcije sladkorja v Sovjetski zvezi.

V Prosveti so dnevna svetov-na in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

VAŽNO OBVESTILO naročnikom dnevnika Prosvete

V smislu sklepa seje gl. odbora z dne 14. februarja 1947, je bila naročnina za dnevnik Prosveto povišana za \$2.00 letno za vse naročnike.

To velja tudi za VSE one naročnike, ki imajo prišteti po PET članov iz družine, torej se razume, da MORATE TUDI VI DOLAČATI \$2.00 za naročnino za vaš dnevnik.

Po sklepu gl. izvršnega odbora se ne sme v nobenem slu-čaju upoštevati VEČ KOT PET ČLANOV iz ene družine pa tudi če imajo več kot pet članov in morajo biti iz enega in istega naslova. Ostali, kar jih je več, morajo prejemati glasilo TEDNIK, da tako vedo kaj se vrši v organizaciji S. N. P. Jednoti.

Vsled tega prosimo, da to upoštevate in nam pošljete še \$2.00 za vašo naročnino.

PHILIP GODINA, upravitelj.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije so lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine ki eni naroč-niki. List Prosveta stane za vse enako, za člane ali nečlane \$2.00 se eno letno naročnina. Ker pa člani še plačajo pri assessmentu \$1.20 za tednik, so jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag za člane SNPJ. List Prosveta je vsa lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnimo—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj namaniti upravitelju lista. In obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravitelju znati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Zdrži. države in Kanado \$2.00	Za Chicago in okolico je \$2.50
1 tednik in 8.00	1 tednik in 8.20
2 tednika in 15.00	2 tednika in 17.10
3 tednike in 22.00	3 tednike in 25.00
4 tednike in 29.00	4 tednike in 32.80
5 tednikov in 36.00	5 tednikov in 40.60
Za Evropo je \$11.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawrence Ave., Chicago 23, Ill.

Priročeno poklijam naročnino za list Prosveto vsote \$

1. Ime _____ Čl. družine št. _____

Naslov _____

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledetih članov moje družine:

2. _____ Čl. družine št. _____

3. _____ Čl. družine št. _____

4. _____ Čl. družine št. _____

5. _____ Čl. družine št. _____

Mesto _____ Država _____

Nov naročnik () Star naročnik ()

MOST

Ilia Ehrenburg
(ODLOMEK IZ ROMANA
"VIHAR")

"Prav takole bi vas morali slikati, tovariš major, aliko pa poslati 'Ogonjoku' ali kakemu drugemu ilustriranemu listu," je vzkliknil opročnik Babušin.

Sergej Vlahov se je zasmeljal, kajti slika je bila res edinstvena: na voza, zasutega s cvetjem, ni bilo razpoznavi za avtomobil, sredi med rožami pa major inženirskega oddelka ves bel od cestnega prahu.

"Sedaj smo torej v Jugosla-vzkliknil poročnik Babušin.

Sergej se je nasmehnil. Ka-ko čisto si je bil v mislih živo predstavljati to skrivnostno de-zelo, čitajoč o Titovih partiza-nih! In takrat se mu je dozde-valo, da se vojna v gorah Bosne ali Črne gore še ni razšla, da tam vojna nima mrzle govornice železa ... Tanki so se plazili preko strmih in ozkih poti, Uma-zano rjavi, deroči potoki so šu-meli v doline.

Znenada so se znašli pred te-mačno sotesko. Nemci so skušali zadržati pohod. Vneli so se boji.

General Bjelski je dejal Ser-geju:

"Na vsak način moramo po-noči s tanki tja čez. Narovča-tov je zašel v neroden položaj—Nemci imajo kakih trideset tankov, on pa nobenega ..."

Ko je Sergej zgradil prekra-sen most, so Nemci razstrelili

zavornice; pridrvela je voda, ki je odnesla pomožno brv. Sa-perji so delali krčevito—tanki so morali vendar še pred jutrom na nasprotno stran ...

"Pritrjujte na drevje!" je ko-mandiral Sergej.

Sam je pomagal nategovati vrvi.

Noč je bila hladna, toda vedno znova si je moral brisati čelo.

Dolgo že ni več gledal na lu-no kot nekaj oddaljenega in le-pega—meseč je bil sovražnik. Temne noči je nežno imenoval "saperske noči". Ta noč pa je bila svetla in sovražna. Meseč je zatopil ob dveh in most je bil že zgrajen. Sergej je spal do jutranjega svita. Pri dnevnih svetlobi si je vžičeno ogledoval svoje delo. V tem trenutku je pozabljal celo okoli stoječe gore, zlatorumene krošnje dre-ves, pozabljaje je, da je v Jugo-slaviji. Most je bil zanj v prvi vrsti most, nekaj podobnega kot so slikarju barve ali tulipani vrtnarju ...

Prve jugoslovanske partizane je videl Sergej neke mrzle je-senske noči. Sedel je pri gene-ralu Bjelskem, ko je adjutant najavil, da so prispeli zastopni-ki jugoslovanske armade.

Trije so stopili v hišo: kape-tan Lukovič, bivši študent beo-grajske univerze v prvem se-mestru, visok, zelo mršav kmet, po imenu Mirko, in pa lepo de-kle kostanjevih las, po imenu Vida. Lukovič je stopil pred generala dejal razburjeno: "Dru-že ..."

Poslal jih je polkovnik Jova-

novič. Kapetan je podal svoje poročilo. Bjelski je nekajkrat prekinil tolmaka z besedami: "Razumem ...". Šlo je za ma-lo srbsko mesto, 40 km proti jugu. Ceste do mesta ni bilo—most je bil razstreljen ... Partizani so osvojili mesto že v septembru, toda davi so prihr-meli Nemci s tanki. Polkovni-ku Jovanoviču so bili na razpo-lago vsa skupaj štiri topovi.

"Kolikor tankov imajo Nem-ci?" je vprašal Bjelski.

"Osem ali devet, med temi dva velika ..."

"Škoda za ljudi," je vzdihnil Mirko.

"Celo otroke bodo uničili do smrti. Polkovnik Jovanovič je dejal: 'Če bi le bila že blizu Rdeča armada!'"

Besede "Rdeča armada" je go-voril skoraj šepetaje.

Bjelski je odvrnil: "Ne vem kaj storiti. Mi moramo natan-čno v drugo smer—proti seve-rozapadu. Ne smemo oklevati. A vendarle, ako je stvar taka ... kakih deset oklopnikov bi že pogrešal. Kako jih pa spravi-ti tja, s tem naj si beli glavo major tu."

General je povabil jugoslo-vanske goste k mizi.

"Dve uri imam časa. Veče-rjali bomo. Prvi ste prišli k nam in to je za nas prav za prav praznik."

Sergej je mislil zdaj na most, ki ga bo moral zgraditi, zdaj spet pa je poslušal pripovedo-vanje partizanov. Vsi trije so se borili že od pomladi leta 1942. Govorili so o četrtem in